

Академія наук України
Інститут економіки
Львівське відділення

На правах рукопису

ПИЛИПІВ Надія Іванівна

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ВЛАСНОСТІ
В КОЛГОСЛАХ ГІРСЬКО-КАРПАТСЬКОЇ ЗОНИ

/питання теорії, методики і практики/

Спеціальності: 08.00.04 – Розміщення продуктивних сил,
економіка районів України

08.00.05 – Економіка, планування, організація
управління народним господарством
і його галузями /сільське госпо-
дарство/

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук ✓

Львів - 1994

00778935 (\$)

Дисертаційна робота виконавця
 ального планування Львівського державного університету ім.Івана
 Франка.

- Науковий керівник - академік АН ВШ України, доктор економічних наук, професор МИХАЄЮК І.Р.
- Науковий консультант - кандидат економічних наук, доцент ЯЦУРА В.В.
- Офіційні опоненти - доктор географічних наук ШИСАРЕНКО С.М.
 - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник БАЛАНЮК І.Ф.
- Провідна установа - Тернопільський інститут народного господарства

Захист дисертації відбудеться "2" березня 1994 року о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.016.39.03 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук у Львівському відділенні Інституту економіки АН України за адресою: 290008, Львів-8, вул.Театральна, 17.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського відділення Інституту економіки АН України.

Автореферат розісланий "26" січня 1994 року.

Вчений секретар
 спеціалізованої ради, кандидат
 економічних наук

В.І.Жовтанецький

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

І.1. Актуальність теми. Перехід економіки країни до ринкових відносин передбачає роздержавлення і приватизацію власності існуючих колективних сільськогосподарських підприємств, створення рівноправних умов для розвитку різних форм господарювання шляхом розукрупнення колективних господарств і створення на їх основі нових оргструктур, співіснування колективних господарств і фермерства на селі.

У зв'язку з поглибленням кризових явищ в економіці актуальність наукових досліджень регіональних передумов реформування аграрного сектору, які знаходять свій конкретний прояв в кожній адміністративній області зростає і набуває великого практичного значення.

І.2. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних і методичних основ приватизації власності в колективних сільськогосподарських підприємствах з врахуванням регіональних особливостей їх функціонування.

Відповідно до поставленої мети з роботі вирішувалися наступні завдання науково-методичного і прикладного характеру: 1/ узагальнені існуючі наукові підходи до роздержавлення і приватизації власності в умовах становлення ринкових відносин; 2/ визначені особливості і шляхи приватизації власності колективних сільськогосподарських підприємств; 3/ проаналізований вплив регіональних передумов реформування на приватизацію власності в колгоспах; 4/ досліджені шляхи розвитку земельної реформи і земельних відносин в процесі приватизації; 5/ визначена необхідність формування нових оргструктур в сільському господарстві; 6/ обґрунтовані організаційно-економічні основи формування і функціонування селянських /фермерських/ господарств в гірсько-карпатській зоні; 7/ запропонований соціально-економічний механізм приватизації власності в колгоспах гірсько-карпатської зони.

І.3. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є теоретичні, методичні і практичні питання приватизації власності в аграрному секторі економіки.

Об'єкт дослідження - колгоспи і створені на їх базі колективні сільськогосподарські підприємства, селянські /фермерські/ господарства гірської зони в межах Івано-Франківської області.

1.4. Методологія і методи досліджень. Методологічною основою проведення дослідження послужили праці українських і зарубіжних вчених з питань реформування аграрного сектору економіки, приватизації власності колективних сільськогосподарських підприємств, розвитку фермерських господарств; державні, законодавчі акти та постанови уряду і парламенту України, нормативні і методичні документи.

У процесі дослідження застосовувались методи порівняльного і системного аналізу, індексний, статистичний, абстрактно-логічний, монографічний. Основні положення роботи, висновки та пропозиції базуються на використанні і узагальненні статистичних матеріалів районних і обласних управлінь сільського господарства і продовольства, статистичних служб Івано-Франківської області, річних звітів колгоспів.

1.5. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у:

- формуванні науково-методичних основ приватизації власності колективних сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних особливостей;
- визначенні шляхів приватизації власності в колгоспах;
- дослідженні основних напрямків проведення земельної реформи в господарствах гірської зони Карпат;
- розробці пропозицій щодо наявності майна колгоспів з урахуванням індексації заробітку до рівня працівників допоміжних виробництв;
- обґрунтуванні принципів і визначенні основних напрямків становлення селянських /фермерських/ господарств.

1.6. Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці методичних підходів до процесів приватизації власності в колгоспах, подоланні відчуження їх працівників від землі, засобів виробництва і результатів праці в умовах формування ринкової економіки.

Стримані в процесі дослідження результати теоретичного і прикладного характеру можуть бути використані державними, господарськими і статистичними органами, що займаються питаннями роздержавлення і приватизації в аграрній сфері, розвитку селянських /фермерських/ господарств.

1.7. Апробація роботи. Результати наукових досліджень попо-

відалися на науково-практичній конференції "Криза економіки України та можливості виходу з неї" /Івано-Франківськ, 1993 р./; науково-практичній конференції "Економічні і соціальні проблеми розвитку українського села" /Львів, 1993 р./.

Крім цього, дисертант у складі авторського колективу брав участь у впровадженні внутрігосподарських пайових відносин у спільні селян "Промінь" Галицького району, розробні "Положення про приватизацію власності в спільні акціонерів-пайовиків "Карпати" Рожнятівського району Івано-Франківської області і у "Програмі приватизації майна і землі в агропромисловому комплексі Львівської області".

1.8. Публікації. Автором опубліковано 5 наукових робіт загальним обсягом 1,4 друкованих аркуша.

1.9. Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури і викладена на 123 сторінках машинописного тексту, включаючи 17 таблиць.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Поглиблення економічної кризи вимагає якнайшвидшого переходу України на ринкові відносини через багатоукладність і розвиток на цій основі конкуренції. Основними ланками в системі цих заходів є роздержавлення і приватизація, які базуються на перетворенні відносин власності. Мета обох процесів – сформувати справжнього власника, володаря, господаря.

Питання ставиться не про надання переваги якійсь одній формі господарювання, а про їх оптимальне поєднання. Це може бути оренда з викупом або без викупу засобів виробництва трудовим колективом; кооперативна власність, акціонерна; спільні, малі та приватні підприємства. Ефективність державних підприємств в ринкових умовах може бути не менша, ніж у підприємств приватного сектору. Вони можуть бути високоефективними, якщо функціонують в умовах конкуренції, живуть за законами ринкової економіки, а не розраховують на бюджетне фінансування та державні пільги.

Приватизацію не можна здійснювати по шаблону. Вона проходить ряд етапів і залежить від соціально-економічних і політичних умов регіону, методики оцінки майна, наявності органів, які здійснюють продаж державного майна, механізму контролю за їх діяль-

ністю. Процес приватизації повинен завершитися створенням ринкової інфраструктури, сприятливого середовища для функціонування різноманітних форм власності, появою конкуренції. Проте, функціонування різних форм власності потребує планово-економічного регулювання з врахуванням економічних інтересів власника.

Конкретні форми роздержавлення і приватизації залежать від багатьох регіональних факторів – умов відтворення, масштабності процесів, глибини поділу праці, спеціалізації, кооперації і мають свої особливості в аграрній сфері.

2.2. Приватизація в сільському господарстві означає ліквідацію державного монополізму на засоби сільськогосподарського виробництва, на визначення обсягів, структури реалізації сільськогосподарської продукції; подолання відчуженості працівників сільського господарства від землі, засобів виробництва і результатів господарювання.

Реформування власності в сільському господарстві пов'язане з утворенням селянських /фермерських/ господарств, реорганізацією радгоспів і держгоспів у колективні сільськогосподарські підприємства шляхом приватизації їх майна і залежить від особливостей розвитку аграрної сфери регіону, психологічної готовності населення до сприйняття нових форм господарювання.

Результати соціологічного опитування жителів п'яти районів Івано-Франківщини /Богородчанського, Городенківського, Коломийського, Рогатинського, Снятинського/ свідчать, що ідея повної ліквідації колективних господарств не знаходить підтримки у більшості респондентів /68,4%/, які вбачають вихід із кризової ситуації в аграрному секторі у розумному поєднанні колгоспної і фермерської форм організації сільськогосподарського виробництва.

Щодо курсу на суцільну фермеризацію, то тут доцільно звернутись до думки М.І.Туган-Барановського, який вважав, що "поділ великих володінь між багаточисленними дрібними виробниками сам по собі, незалежно від інших умов, має тенденцію знижувати продуктивність ..."¹.

Вважаємо, що в даний період повинні співіснувати колективна і приватна форми власності. Приватизація ж має здійснюватись як шляхом паювання майна і землі, так і створенням селянських

¹Туган-Барановский М.И. Социальные основы кооперации.- М.: Экономика. - 1989. - 333 с.

/фермерських/ господарств.

2.3. Приватизація майна радгоспів і держгоспів шляхом реорганізації їх у колективні сільськогосподарські підприємства відбувається за бажанням трудового колективу і рішенням власника чи уповноваженого ним органу на основі безоплатної передачі майна підприємств їх працівникам з наступним його паюванням /за винятком підприємств, приватизація яких регулюється окремими умовами Державної програми приватизації майна державних підприємств/. Приватизація власності в колгоспах здійснюється шляхом її індивідуалізації, тобто визначення в неподільних фондах частки /паю/ кожного колгоспника.

Кількісним вимірником належної частки паю кожному члену колективного господарства є його індивідуальний майновий пай. Найбільшого застосування набуває практика визначення критерію трудового внеску як суми оплати праці. Це зумовлено тим, що загальна сума матеріального стимулювання найбільш повно характеризує сумлінне ставлення до роботи, якість виконуваних робіт чи виробленої продукції. Паралельно слід здійснювати індексацію фактичної оплати праці, тобто для обчислення базових паїв брати не фактичну, а умовну оплату праці, значно вищу від фактичної.

Вважаємо необхідним проводити індексацію заробітної плати працівників по категоріях у господарствах, які мають широкопрофільну структуру і які найбільш характерні для західного регіону, в тому числі гірської і передгірської зон Карпат. Маючи середньорічну заробітну плату, зіндексовану до рівня заробітної плати працівників допоміжних промислів, можна розрахувати КТУ і суму базових паїв по категоріях працівників, виробничих підрозділах і господарствах в цілому. Визначений як співвідношення суми вартості основних фондів, і загальної суми оплати праці, КТУ використовується для кінцевого нарахування базових паїв, скоректованих по рівню оплати праці працівників допоміжних підприємств. Такі розрахунки були проведені в Рожнятівському районі Івано-Франківської області /табл. I/.

Регіональні особливості гірсько-карпатської зони визначають диференціацію розподілу сум паїв в колгоспах. Як показали проведені дослідження, вартість закріплених основних фондів за працівниками рослинництва і тваринництва спілки акціонерів-пайовиків "Карпати" складає 1012 тис.крб. або 30% від загальної суми колго-

Таблиця І

Розрахунок базових паїв у спілці акціонерів-пайовиків "Карпати", тис.крб.

Контингент працюючих	Зіндексована оплата праці до рівня працівників допоміжних промислів		Фактично нараховано базових паїв з урахуванням коефіцієнта "2" і КТУ /0,116/ ²	Відхилення +, -
	загальна сума	скоректована по КТУ /0,12/ /базові паї/		
Рослинництво і тваринництво	1183	142	105	+37
Адміністрація	1057	128	167	-39
Авотракторний парк	2311	277	243	+43
Будівництво	859	103	99	+4
Пенсіонери	1331	160	131	+29
Інші	33	4	5	+1
Підособні промисли	4522	542	615	-73
Всього	11296	1356	1356	0

¹КТУ - 0,12 = 1356,0 : 11296,0 /тис.крб./

²Коефіцієнт "2" прийнято в господарстві довільно. Коефіцієнт трудового внеску /0,116/ розрахований як співвідношення вартості основних фондів, визначених до пайовання /1356 тис.крб./ спілки акціонерів-пайовиків "Карпати" і скоректованої оплати праці /1166,8 тис.крб./.

спу "Карпати" в пілому. В той же час базовий пайовий фонд цих працівників, розрахований по єдиному КТУ, складає всього 26 тис.крб., тобто 3% від загальної суми. У порівняно вигірному становищі виявились працівники підособних промислів, де при закріплених основних фондах 11% від загальної суми по господарству, 20% складає нарахований базовий пайовий фонд /табл.2/.

Використання єдиного КТУ, розрахованого по господарству в пілому, веде до посилення різниці в паях між окремими підрозділами не на користь працівників рослинництва і тваринництва.

Перехід до нових економічних відносин передбачає значну ви-

Таблиця 2
Розподіл базового пайового фонду
спілки акціонерів-пайовиків "Карпати"

Контингент працюючих	Базовий пайовий фонд		Закріплені осн. фонди	
	тис.крб.	в % до загальної суми	тис.крб.	в % до загальної суми
Рослинництво і тваринництво	26	3	1612	36
Автомобільний парк і реммастерня	145	19	640	14
Підсобні промисли	198	26	494	11
Адміністративна	105	14	570	13
Пенсіонери	187	24	-	-
Інші	113	14	1210	26
Всього	774	100	4526	100

робничу самостійність окремих структурних підрозділів. Для запобігання непорозумінням між ними вважаємо доцільним визначити коефіцієнт трудового вкладу по кожному підрозділу окремо з подальшим використанням даного показника для нарахування паїв працівникам цих підрозділів. Для нарахування паю адміністративному персоналу слід визначити середній коефіцієнт трудового вкладу по господарству в цілому.

Різниця в паях працівників цієї спілки досягає десятикратного розміру, що, звичайно, відбивається на формуванні економічних інтересів працюючих. Найменшою сумою паю /в межах до 12 тис.крб./ володіє більшість колгоспників спілки /40%/, тоді як найбільшими сумами паю /понад 60 тис.крб./ - лише 5% акціонерів-пайовиків /табл.3/.

В умовах постійно зростаючої інфляції основні виробничі фонди і майнові паї швидко втрачають економічну цінність. Необхідно проводити додаткову інвентаризацію основних виробничих фондів і відповідну індексацію індивідуальних майнових паїв. При введенні національної валюти і визначенні її курсу до карбованця /купона/ треба здійснити відповідну переоцінку вартості паю.

2.4. З метою підвищення зацікавленості членів колгоспу в ефективній праці при певному рівні рентабельності можливо нарахо-

Таблиця 3

Групування працівників спілки акціонерів-пайовиків "Карпати" за володінням сумою паяв /1992 р./

Сума паяв, тис.крб.	Кількість колгоспників у групі		Середній розмір паяв	
	чол.	в % до загальної кількості	тис.крб.	в % до за- гальної суми
До 12,0	285	40	6,1	31
12,1-24,0	142	20	18,1	91
24,1-36,0	137	19	30,1	150
36,1-48,0	77	11	42,1	210
48,1-60,0	35	5	44,1	220
Понад 60,1	37	5	56,1	281
Всього	713	100	20,0	100

вувати дивіденди або вводити рухому шкалу, збільшуючи норматив процентної ставки з підвищенням рівня рентабельності.

При нарахуванні дивідендів працівникам може встановлюватися коефіцієнт трудової участі /КТУ/, який залежить від стажу роботи в господарстві і може коливатися від 0,8 до 1,2. У вигідному становищі будуть лише пенсіонери, кількість яких має тенденцію до зростання, тоді як працюючі одержуватимуть все меншу частину дивідендних сум, що знижуватиме їх зацікавленість в ефективній роботі. Тому більш вдалим вважаємо варіант, який передбачає загальну суму дивідендних виплат розділяти на дві частини: одну для виплати процентних ставок, другу - меншу - пенсіонерам. Адже прибуток підприємств створюється не лише майном, яке належить пенсіонерам на їхній пай.

В багатьох випадках, як свідчать проведені нами спостереження, приватизація власності колгоспів на пайовій основі не сприяла формуванню у колгоспників якостей господаря. Адже розпоряджатися своїм паєм, тобто продавати, купувати його, вони не можуть. Оскільки пай є приватною власністю, то мають бути створені умови для реалізації прав власника. Відсутність ринку паяв ускладнює вступ до пайового товариства /кооперативу, колгоспу/. В господарствах, де зацікавлені в нових працівниках, беруть певні

суми в рахунок паю як вступні внески. Крім того, розмір паю не враховується при вирішенні питань управління. Віддача від приватизації знецінюється гіперінфляцією.

В дисертації доводиться, що однією з причин низької ефективності перетворень у майнових відносинах власності є повільні темпи паювання землі. І хоча на даному етапі більшість селян пов'язує своє майбутнє з колективними формами господарювання, вони зацікавлені в тому, щоб паювання землі здійснювалося якомога швидше.

2.5. Процес приватизації в аграрному секторі гірсько-карпатського регіону визначається наявністю наступних факторів: висока густина населення; малоземельність, низькопродуктивність та непридатність для сільського господарства значної частини земель /значна крутизна схилів, ерозія тощо/; високий рівень індустріалізації та урбанізації; збереження у свідомості селян традиційного приватновласницького почуття господаря; розвиток подвірного натурального господарства, яке забезпечує більшу частину валового виробництва сільськогосподарської продукції у суспільному секторі; відсутність стартового капіталу і можливостей самостійного господарювання у більшості мешканців, що породжує настрої заздрощів, соціальну агресивність, нетерпимість.

Бонітування ґрунтів та економічна оцінка землі - найскладніші питання для Карпатського регіону. В кожному із господарств розташовано по 30 і більше видів ґрунтів. Ситуація ускладнюється ще й диференціацією, поділом колишніх колгоспів, радгоспів на окремі кооперативи, заснуванням селянських /фермерських/ господарств. Тому класифікація земель, яка прийнята в Україні /поділ території на 10-12 класів/, в господарствах гірської зони вимагає деталізації - додаткового виділення вузьких таксономічних одиниць в межах того чи іншого класу, виходячи із особливостей карпатських схилів, вертикальної зональності та азональності поширення ґрунтів.

Нове будівництво, розвиток дорожньої мережі, що спостерігаються в даний час в Карпатському регіоні, створюють значні труднощі в реалізації земельної реформи і вимагають продуманої перспективної схеми організації використання земель.

Процес приватизації землі в регіоні повинен проходити в заощадливому режимі під контролем державних земельних органів з одночасним визначенням оптимальної структури земельних угідь,

створенням резервів земель для територіального розвитку міст, розміщенням об'єктів соціально-оздоровчого призначення, природно-заповідного фонду. Необхідно визначити типи господарств землевласників і колективів-власників земельних ділянок, уточнити межі населених пунктів, виділити землі запасу для надвірних /селянських/ господарств /встановлення величини земельних ділянок, їх розміщення/ тощо. Далі слід виділити землі запасу для організації селянських /фермерських/ господарств, формувати землевласників, землекористувачів приватно-колективних агроформувань, а також визначити землі громадського користування. Паралельно має йти формування мережі основних польових шляхів та інших елементів інфраструктури, які повинні розташовуватись на територіях сільських, селищних Рад. Завершуючим етапом у цьому процесі є формування, технічне та юридичне оформлення нових землевласників і землекористувачів, видача усім власникам Державного акту на право приватної власності на землю.

Земля, яка перебуває у загальному користуванні колективних сільськогосподарських підприємств, після виділення земель запасу і резервного фонду приватизується безплатно шляхом рівного паювання між їх працівниками.

Автор поділяє погляди В.В.Курчишина, О.М.Онищенка, П.Т.Саблука та інших дослідників про те, що земля, яка передана трудовому колективу, повинна належати тільки його членам і нікому іншому, тобто до складу осіб при визначенні середньої земельної частки слід включати лише членів трудового колективу /працюючих і пенсіонерів/.

2.6. Паювання в колгоспах передгірської та гірської зон Карпат створило базу для поглиблення процесів приватизації на основі внутрішнього акціонування, а зміна форм власності - сприятливу основу для зміни форм господарювання. Крім форкування реального власника колективного надбання, паювання не привело б до фізичної ліквідації колгоспів, зберегло б їх виробничу структуру. Це надзвичайно важливо, оскільки колгоспи ще довгий час залишатимуться основними виробниками товарної продукції.

У колективних господарствах гірської і передгірської зон Карпат доцільно провести переоцінку майна, включаючи і земельні площі, з урахуванням діючих цін.

Частину випущених акцій на суму майна, яка становить примножену даним колективом за певний період часу вартість, слід роз-

поділити серед працівників даного колективу безкоштовно за принципом павання. Решту акцій дозволити їм викупити. Не викуплену частину акцій передбачається продати на аукціоні, участь в якому можуть брати всі зацікавлені юридичні і фізичні особи, в т.ч. іноземні /за вільноконвертовану валюту по вільних цінах/. Особа або група осіб, у яких зосередиться більша частина акцій, яка в сотні, тисячі разів перевищить суми акцій "рядового" акціонера, стане дійсним власником господарства.

2.7. В гірській зоні Карпат пріоритет розвитку повинні мати селянські /фермерські/ господарства, а основним господарем - фермер, який володіє засобами виробництва, землею за щорічну орендну плату, сплачує відповідні податки.

Як показали проведені дослідження, за 180 фермерами Івано-Франківської області /52% від обстежених/ закріплено земельні ділянки розміром до 3 гектарів кожному. Найбільше таких господарств у Глуманькому - 70 /20% від загальної кількості обстежених господарств/, Косівському - 66 /19%/ районах. Щодо фермерів, які обробляють від 31 до 50 га землі, то їх є лише 14, тобто 4% від обстежених господарств.

Всього в користуванні фермерських господарств області, які підлягали обстеженню, було 2,6 тис.га землі, з якої 452 га /17%/ їм було надано в оренду, 561 га /22%/ - у приватну власність і 1598 га /61%/ - у довговічне успадковане володіння.

На нашу думку, в даний час найвищу ефективність і швидку віддачу в гірській зоні Карпат можуть забезпечити селянські /фермерські/ господарства, які спеціалізуються на виробництві молока і м'яса на базі кормових і зернобобових сівозмін.

Спеціалізація селянських /фермерських/ господарств на товарному виробництві технічних культур /льону, цукрових буряків/ поки що мало реальна, оскільки їх продуктивність можлива в сівозмінах з певним набором культур, які передбачають використання різних систем дорогих машин, переробних пунктів і сушарок. В міру нагромадження фермерами коштів для придбання техніки або її оренди, особливо з розвитком кооперації між ними, ефективне вирощування технічних культур стане цілком реальним.

Проведений аналіз свідчить, що землезабезпеченість, фінансові можливості фермерських господарств залишаються невисокими. Тому з метою підтримки фермерських господарств необхідно сприя-

ти відродженню різних форм сільськогосподарської кооперації - від створення кооперативів по обслуговуванню виробничих процесів, організації сільськогосподарського виробництва до соціальної допомоги фермерам.

Мобільні кооперативні господарства на договірних засадах легко взаємодіють по горизонталі і вертикалі з різними структурами, мають максимальні можливості для маневрування у сфері виробництва і реалізації власної продукції.

2.8. Реформування аграрного сектора безпосередньо пов'язано з розробкою соціально-економічного механізму, який повинен сприяти ефективному господарюванню і включати: зниження орендних платежів орендарів селянських господарств, які раціонально ведуть своє господарство, одержують прибуток; виплату компенсацій тим, хто через об'єктивні причини /гірші землі, місцезосташування земельних ділянок і т.п./ при інших рівних умовах не одержують необхідного прибутку і мають від'ємну ренту; зняття прибуткового податку з кооператора, орендаря, селянина, що буде їх заохочувати. Можливі і інші економічні важелі, які відповідали б інтересам держави і селянина.

Вимагає удосконалення і механізм господарювання колективних господарств в умовах їх павання. Головним в процесі павання є ефективність використання індивідуальних капіталів. Працівник, ставши господарем паю, одержує дивіденди як стабільну надбавку до заробітної плати, до якої він може швидко звикнути. Необхідно розробити систему матеріального стимулювання, одержання частини продукції в натуральному вигляді.

В найближчому майбутньому усі операції, пов'язані з використанням землі, майна, зміною власника, повинні здійснюватись лише через Земельний банк. Земельні банки, як і комерційні, страхові агентства, технологічно-комерційні структури, необхідно створювати на обласному і районному рівнях.

Продавати і купувати засоби виробництва повинні не сільради чи колгоспи в особі їх керівників, а банки, які несуть відповідальність за ефективне їх використання. Необхідно також ширше застосовувати кредити, які мають видаватися кооператору, орендарю для купівлі засобів виробництва. Це вигідно ще й тому, що темпи інфляції набагато вищі, ніж банківський процент.

Реалізація земельної реформи є неможливою без впровадження

єдиного в Україні земельного кадастру. Мається на увазі, насамперед, його основні складові частини - бонітування ґрунтів та економічна оцінка землі. Потребує встановлення кожній земельній ділянці відповідного класу /підкласу/ розмір земельного податку, що викликає необхідність скрупульозного вивчення природної родючості землі. Результати фізико-хімічних досліджень повинні бути занесені у паспорт на кожну земельну ділянку /кількість гумусу в ґрунті, ступінь його кислотності і інші ознаки якості/. Такі характеристики треба особливо враховувати при здачі земель в оренду. В протилежному випадку процес оренди землі може призвести до різкого зниження якості, а отже, і родючості ґрунтів, особливо на землях гірської і передгірської зон Карпат, які надто схильні до ерозії.

В умовах дії ринкових цін господарства, які працюють в гірших ґрунтово-кліматичних умовах, стають потенційними банкрутами, оскільки відсутній механізм перерозподілу рентних доходів. /Раніше ці особливості намагалися враховувати через диференціацію закупівельних цін по цінових зонах/. Для регулювання рентних відносин між господарствами пропонуємо в межах кожної області з кожного карбовання вартості ресурсного потенціалу господарства /включаючи і вартість землі/ щорічно відраховувати відповідну частку /до 10%/ на сперахунок обласного управління сільського господарства і продовольства. Ці кошти /рентні платежі/ рекомендуємо використовувати на стимулювання і відповідні доплати до закупівельних цін господарствам з гіршими ґрунтово-кліматичними умовами.

Перехід до економічних методів управління можливий лише в тому випадку, коли сільськогосподарські підприємства, майбутні фермери самі створять свої агропромислові об'єднання /АПО/, які, виходячи із загальних інтересів інтеграторів, будуть координувати дії товаровиробників, включаючи підприємства по переробці продукції, забезпечення ресурсами і ін.

Нові оргструктури необхідно створювати на добровільних засадах, партнерстві, а не на командному диктаті. В нових оргструктурах власники, володарі в особі орендних трудових колективів, окремих орендарів, кооператорів, приватників /селянських господарств і т.п./ самі будуть наймати управлінців. Жодна із утворених таким шляхом оргструктур не стане втручатись /не повинна/ у внутрішні справи господарств, оскільки вона позбавлена контро-

люючих командних функцій. Утворення нових оргструктур призведе до колосальних скорочень штатів у порівнянні з нині діючими АПО і іншими формуваннями.

Головною увагою управлінців /менеджерів/ нових оргструктур повинно бути питання перспективного, довгострокового розвитку виробництва, створення банків, страхових компаній, випуску акцій, облігацій. Інтереси господарств /колективних і фермерських/ будуть зосереджені на вирішенні поточних проблем.

На даному етапі доцільно створювати комерційні об'єднання для придбання сільськогосподарської техніки і інших засобів виробництва. Технічне обслуговування і ремонт сільськогосподарської техніки повинні здійснювати державні і агросервісні підприємства, які можуть бути створені на базі тракторних бригад колишніх колгоспів, трансформованих у спілки селян-пайовиків і інші утворення, за оптовими цінами, розцінками і тарифами.

3. ОСНОВНІ РОБОТИ, ОПУБЛІКОВАНІ АВТОРОМ ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

3.1. Михасюк І.Р., Пилипів Н.І. Проблеми становлення фермерства на Прикарпатті // Економічні і соціальні проблеми розвитку українського села: Тези допов. наук.-практ. конф. - Львів, 1993. - С.187-189.

3.2. Михасюк І.Р., Пилипів Н.І. Приватизація повинна породити господаря на землі // Сучасний етап та проблеми розвитку економічної науки в Україні: Зб. наук. пр. - Тернопіль: Тернопільський ін-т народного гос-ва, 1993. - 44-47 с.

3.3. Пилипів Н.І. Проблеми фермерства в Івано-Франківській області // Проблеми переходу до ринкової економіки: Вісник Львів. ун-ту; Серія економ. Вип.23. - Львів, 1993. - С.23-25.

3.4. Пилипів Н.І. Проблеми приватизації власності в колгоспах на Прикарпатті // Криза економіки України та можливості виходу з неї: Тези допов. наук.-практ. конф. - Івано-Франківськ, 1993. - С.87-89.

3.5. Пилипів Н.І. Соціально-економічні аспекти приватизації в колгоспах Прикарпаття // Економіка України на шляху до ринку: Вісник Львів. ун-ту; Серія економ. Вип.24. - Львів, 1993. - С.33-37.

Нідписано до друку 18.01.94. Формат 60x84/16. Папір друк. 41.
Друк офсет. Умовн. друк. арк. 12. Умовн. фарб. відб. 1,3.
Обл.-вид. арк. 1,2. Тираж 100. Зам. 9.

Машинно-офсетна лабораторія Львівського Державного університету
Ім. І. Франка. 290602. Львів, вул. Університетська, 1.

459092

AB 29.167

AB 29.167

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967

1967